

visszafojtottan játszani, s ezt az előadás egésze is rendre megsínyli. Kardos Róbert és Gados Béla alakítása alkatból és rutinból van a helyén. Varjú Olga anyafiguráját mintha fehér márványból faragták volna: falfehéren, egyenes derékkal tartaná magát, de magatehetetlen, akár egy marionettbábu. Munkával megformált alakítás a frontot megjárta félkarú báty szerepében Dévai Balázsé, a hófehér ruhában sürgölődő ápolónőében Réti Adrienné. A darab szövetében légüres térben, de erős, baljósító jelenléttel létezik Tamási Zoltán. Gados Erika csupa láda, cipésműhelynek, koporsónak, berendezési tárgyak halmazának egyaránt alkalmas díszlete egy-

szerre konkrét és metaforikus tér, a ládák folyamatos áthelyezése és átlényegítése az állandóság hiányának, a kezdeti paradicsomi állapot fenntarthatatlanságának képzetét kelti. Az összképet negatív irányba mozdítja el az agresszív, kissé esetlegesnek tűnő világítási rend; pozitívan árnyalja viszont Dinyés Dániel heterogén, a korfestő jelmezekkel feszültségbe kerülő, maibb hangzású zenéje.

MÁRAI SÁNDOR: ZENDÜLŐK (Bárka Színház)

A regény motívumainak felhasználásával a szöveggönyvet írta: Gyarmati Kata. **Díszlet-jelmez:** Gados Erika. **Zene:** Dinyés Dániel. **Mozgás:** Gyevi-Bíró Eszter. **Asszisztens:** Ivánovics Beatrix. **Tanácsadó:** Major Zsolt. **Rendező:** Vidovszky György.

Szereplők: Koloszar András m. v., Egri Bálint m. v., Kulcsár Balázs m. v., Dér Zsolt m. v., Dévai Balázs, Gados Béla, Kardos Róbert, Varjú Olga, Réti Adrienn, Tamási Zoltán m. v.

Kolozsi László

Monty Python- revü

ERIC IDLE – JOHN DU PREZ: SPAMALOT

Sacha Baron Cohen angol komikus egy neves pszichológus, Simon Baron Cohen unokatestvére. Simon a férfiak nőkről alkotott sztereotípiáinak eredetét vizsgálja, Sacha a doktoriját Cambridge-ben az amerikai polgárgaji mozgalmakból írta, majd a diákszínjátszó társulatban elért sikerein felbuzdulva színésznek állt. Komikusként, a sztereotípiákból kreált alteregóiként lett sikeres. Ezek egyike a játékfilmhőssé is tett Brüno, meleg osztrák riporter, akinek a melegekről alkotott szélsőséges véleményekből, a homofóbok sztereotípiáiból összebarkácsolt személyisége egyedülállóan provokatív, még a magukat toleránsnak vélőket is kihozza a béketűrésből. Amikor a róla szóló epizódokon nevetünk, nem az individuumon, a melegeken vagy a szélsőségesen kihívó alakokon nevetünk, hanem azokon, akik a Brüno személyiségét alkotó sztereotípiákat gyártják, mert nem látnak túl rajtuk: a begyöpösödött és maradi gondolkodáson. Sacha ugyanazokat a társadalmi problémákat tárja fel, mint unokatestvére, csak szórakoztatóbban. Az angol humor egyik lényeges eleme a túlzás. Brüno túlzás.

Akárcsak a Monty Python csoport – szintúgy elit egyetemekre járó – tagjai alakította számos nevezetes hős. Bár a csoport sikeres volt, számos poénjuk kulturális háttere olyannyira megváltozott, hogy ma már lábjegyzetekre szorulna. Az angol humor mélységesen intellektuális és elvont. Monty Pythonéké eli-

tista és gúnyos. A gúny céltáblája – sokszor – a sztereotípiáépítő kisember. A magyar *Spamalot*-ban – melynek csak kiindulási alapja a Monty Python nálunk *Gyalog galopp* címen adott filmje – a Vár hercege, Herbert (majdnem: Brüno) buggyos, alján macskafejnyi bojtokkal ékesített hálóruhában áll a Vár ablakában, egy falmélyedésben. Édesdeden pillázik, a közönség hangos derűtségére, majd amikor Lancelot, a megmentője, odabújik hozzá, azt hebegi: az ember csak egy kis melegségre vágyik. Ez a fajta elkopott és nem a sztereotípiák ellen ható, hanem éppen azokat erősítő poén (nekem nem az, de nevezük poénnak) tökéletesen és vésszesen idegen a Monty Python szellemétől. A rímekben tobzódó, jól működő és helyenként vicces magyar szöveg alkotója Bárány Tibor. A színpadi variáció számos hibája nem neki, hanem az átíró Eric Idle-nak róható fel. De ezt a fajta fals komikumot csak a magyar változat tűri meg. Ahogy a dermesztően *coming outoló* szereplők magakelletését, a homoszexuálisok nevetségessé tételét is.

Nem ez az egyetlen példa arra, mit és hogyan nem értettek meg a magyar *Spamalot* alkotói az alapműből. A Madách előadásának szellemisége, a színészek já-

tékmódja eszünkbe sem juttathatja nem hogy a filmet, de még a hazai prózai előadásokat sem. A Monty Python-tagok játéka visszafogott, és sosem hangsúlyozzák a poénokat; humoruk nem bemondásokra, *bon mot*-kra épül, a szkeccseikben nincsenek negatív vagy pozitív karakterek. A Madách előadása hagyományos komédia.

Ezért csak az lehet a kérdés, hogy musicalként, zenés bohózatként mennyit ér. A volt Monty Python-os Erid Idle és John du Prez tizennégy Tony-díjra is jelölt darabja meglepően kevés jelentékeny slágert tud felmutatni – jellemző, hogy egy dalocskát a *Camelot* musicalből kölcsönöztek, a záróképben pedig a *Brian élete* című film songját, az *Always look on the bright side of life*-ot gajdolják a színpadra vonulók. Amit egyébként – egyáltalán nem mellesleg – a Krisztussal rendre összekevert Brian a kereszten énekel el. A *Spamalot*-ban nincsenek fülbemászó dalok. Bár John du Prez

Posta Victor (Sir Galahad), Galbenisz Tomasz (Sir Belvedere), Szerednyey Béla (Arthur király), Sente Vajk (Sir Robin) és Nagy Balázs (Sir Lancelot)

Székássy Zsuzsa felvétele

Szervét Tibor (Arthur király) és Polyák Lilla (Tó Asszonya)

lerója az adóját Andrew Lloyd Webbernek, dallam-invenciója és találékonysága össze sem hasonlítható a mesterével.

A film számos jelenete annak esik áldozatul, hogy a nembéli aránytalanságokat ellensúlyozandó – csak egyetlen jelenetében szerepelnek ugyanis nők (Lancelot kalandjában a bővérű várúrnőkkel) – egy újabb főszereplőt írtak bele, a Tó Asszonyát, s ennek megfelelően átalakították a történetet is.

A *Spamalot* tulajdonképpen musicalparódia. A szerzők számos önreflexív jelenetben bizonyítják, hogy jól ismerik (ám!) a musical szabályait, és képesek lennének egy jól működő, konvencionális mű megalkotására is, ellenben nekik nem ez a céljuk. Annál inkább a műfogások, a musical-sztereotípiák kifigurázása. A darab mélyebb elemzésével akár oda is juthatnánk, hogy e mű nem mást nevetett ki, mint magát a musical-fan nézőt, aki elvárja, hogy azt kapja a pénzéért, amit megszokott: az ismerős karaktereket, magánszámokat és duetteket, csak legfeljebb egy más történet

cifra köntösében. A Tó Asszonya és Sir Galahad arról énekel, hogy minden musical elejére kell egy nyálás duett, a második részben a mellőzött Tó Asszonya a függöny elé tör, és azért fortyog, mert nem kap elég megjelenési lehetőséget. Balogh Anna apait-anyait beleadva hozza az egyszerre rosszlányos fekete dívát (hangban is, ahogy soulisan vibrál), a dúvad operaénekesnőt, a szende primadonnát. Polyák Lilla, egy másik szereposztásban, manírosabb (harmadik szereposztás: Molnár Szilvia). Nem állíthatjuk, hogy Szirtes Tamás rendező nem a legjobb, a musicalt (nem az abszurdot) legjobban tudó színészeket állította csatasorba: (Szervét Tibor harcias, vad Arthur, ellenben Barát Attiláról nem hisszük el, hogy a britek királya; Szerednyey Bélát sajnos nem láthattam a szerepben). A Lancelotot alakító Hajdu István az egyetlen, aki mintha nem venné túl komolyan a szerepet, és nem játszik a többiekéhez mérhető odaadással (a másik szereposztásban Nagy Balázs látható). A szereposztásokat az előadások esetlegesen keverik, így összeállhat egy nagyon jó konstelláció is: ez, úgy vélem, a Szervét–Balogh–Hujber (Szerbán Attila Herbert szerepében túl kecses, Adok Zoltán hangjában lehet bizni)–Galbenisz Tomasz (Galahad anyjaként igazi lepattant matróna, a másik változatban Barabás Kiss Zoltán játszik) összeállítás. A Kocsák Tibor vezette zenekar (karmesterek még: Silló István, Zádori László) hibátlanul játssza a rockosabb részeket is.

Eric Idle a film számos remek részletét kihúzta, így kikerült a találós kérdés a függőhídnál („mi a kedvenc színed”), Lancelot néhány jelenete, és rövidebbek – s így erőtlenebbek – lettek a gyáva Sir Robin epizódjai. Maradt viszont a leprások bevonulása, a francia várvédők szidalomáradata (igaz, enyhítve), Sir Robin futása, Herbert kalandja az apjával, a vérengző nyúl, valamint a Lovagok, akiknek szavajárása, hogy „Ni”. A Broadway-változat „Lehet-e zsidók nélkül Broadway-sikert csinálni” című száma helyett – talán mert a magyar színrevivők túl erősnek érezték a hazai antiszemitizmust – nálunk a Lovagok azt kérik, hogy Arthur készítsen egy musicalt a Madáchban, magyarokkal; hetyke legények és menyecskek özönlenek a színre, mulatva, táncolva, majd belecsapva egy héber nótába, a *Havalla Nagilába*. A szöveg csak nyomokban tartalmazza az eredetét („kell ide egy Tevje, vagy annak a sleppje”), a magyarok bejövetele viszont színes, zsongító magyarosch revü, huszárokkal, gulyásokkal, székely deszkásokkal. Rományi Nóra ruhái pompásan feszülnek, s egytől egyig remek kreációk, egy-egy sztereotípiá paródiái. A kosztümök és a dísz-

let tekintetében nem csupán a megszokott – nagyon magas – Madách-minőséget dicsérhetjük, de roppant eredetiek is. A komornak ható, szürkés, felhős díszlet (Rózsa István) néhány eleme tűnt csak kimódoltnak (mint például a nagyon drága erdő, aminek fáin húsz-ezresek teremnek). A jogok birtokosa, a Theatrical Rights Worldwide nagyon kevés módosításra, egyéni-eskedésre ad lehetőséget, de a magyar verzió készítői szabadabban gazdálkodhattak az anyaggal, mint más külhoni színházak: a koreográfus, Tihanyi Ákos, mozgó, kavargó revüt álmodott színre.

A nagy kérdés persze az, hogy mit ér egy Monty Python-revü úgy, ha az alkotók az angol humort nem értik, ellenben nagyon tudják, hogyan kell jó és izgalmas musicalt készíteni. Annak ellenére, hogy sejtem a választ, és nem gondolom, hogy a bemutató sikere vetekedhet majd a korábbi Madách-szériákéval, el kell ismernem, Szirtes Tamás és csapata látványos és egy percig sem unalmas, a korábbi nagy Madách-előadásokat is fricskázó *Spamalot*ot állított színpadra, ami ugyan kicsit keserűbb, kicsit édeskeőbb, mint az eredeti, nincs benne az igazi angol íz, de legalább a miénk.

ERIC IDLE – JOHN DU PREZ:
SPAMALOT
(Madách Színház)

Fordította: Bárány Ferenc. **Dramaturg:** Springer Márta. **Díszlet:** Rózsa István. **Jelmez:** Rományi Nóra. **Koreográfus:** Tihanyi Ákos. **Karmester:** Kocsák Tibor, Silló István, Zádori László. **Zenei vezető:** Kocsák Tibor. **Rendező:** Szirtes Tamás.

Szereplők: Barát Attila/Szerednyey Béla/ Szervét Tibor, Balogh Anna/Molnár Szilvia/Polyák Lilla, Feké Pál/Nagy Sándor/Posta Victor, Hajdu István/Nagy Balázs, Arany Tamás/Szente Vajk/Weill Róbert, Ömböli Pál/Sándor Dávid, Ádok Zoltán/Hujber Ferenc/Serbán Attila, Barabás Kiss Zoltán/Galbenisz Tomasz, Horváth Andor/Németh Gábor, Fekete Linda/Ress Hajnalka, valamint a Madách Színház zenekara, tánckara és kórusa.

*Örökzöld
romantika*

A VASÁLARCOS
MONTE CRISTO GRÓFJA
A KORZIKAI TESTVÉREK
ÜVÖLTŐ SZELEK
A FEKETE TULIPÁN
KIRÁLYLÁNY A FELESÉGEM
ZORRO
MANSFIELD PARK
EMMA
A KLASTROM TITKA

Alain Delon · Richard Chamberlain · Gérard Philipe · Gina Lollobrigida

SZOMBAT ESTÉNKÉNT A DUNA TELEVÍZIÓBAN